

Pèl o cabell

David Casellas i Gispert*

En català diem *tallar-se els cabells* mentre que en castellà diuen *cortarse el pelo*. Això ja ens assenyala que l'ús dels mots *pèl* i *cabell* no és el mateix en català que en castellà. Per a nosaltres els cabells són els pèls que surten «a la pell del crani de l'espècie humana». Així, distingim perfectament entre els *cabells* del cap i els *pèls* de la barba o d'altres parts del cos. En castellà també tenen els dos mots, però poden usar també *pelo* com a sinònim de *cabello*.

L'establiment anomenat *perruqueria* cal entendre que ve del mot *perruca* i que de cap manera, ni en català ni en castellà, prové de *pèl*, sinó que tal com explica Joan Coromines prové d'un mot del francès antic *perruquet*, que significa '*papagai*', per referir-se a les perruques usades pels funcionaris de justícia i que tenien certa semblança amb aquest ocell. En castellà, per contacte amb el mot *pelo*, van canviar la *rr* per una *l*, mentre que en català i portuguès s'ha mantingut la grafia original. Per tant, fariem bé d'evitar el mot *peluqueria* i l'abreviació *pelu* que amaga el castellanisme amb un aire de falsa modernor juvenívola.

En català recordem també que parlem de *cabells blancs* i no pas de *canes* (que només seria correcte com a mesura de longitud). En català no distingim si un cabell s'ha tornat blanc, si l'hem tenyit, si ja ha nascut blanc o tenim tota la cabellera blanca (per l'edat o per albinisme).

Hi ha expressions castellanques on usen el mot *pelo* i que no podem traduir literalment, ja que en català en diem *cabells* i no pas *pèls*. Vegem-ne algunes:

Quan ens referim a una quantitat, tot i que el diccionari normatiu admet el mot *pèl*, seria bo de recuperar l'ús d'un mot ben genuí com *bri*: *No fa ni un bri d'aire* (o *no fa ni un pèl d'aire*).

L'expressió castellana *no tener un pelo de tonto* l'hem de traduir per ésser *net de clatell*, *saber-la molt llarga*, *portar-se l'oli*, ésser *un gat vell*, ésser *més llest que la tinya*, ésser *més puta que les gallines*, ésser *més viu que la mostela*, ésser *una bona pua*...

Si al cap no hi tenim pèls, malgrat que el diccionari normatiu ho recull, seria millor d'evitar *prendre el pèl* i potenciar els nombrosos sinònims: *esquilar (algú)*, *rifar-se* o *fúmer-se d'algú*, *prendre la mida* o *prendre el número (a algú)*,

aixecar la camisa (a algú), donar gat per llebre... Cal potenciar totes aquelles expressions tradicionals que, pel fet d'allunyar-se de les usades en llengua castellana, s'estan perdent irremeiablement.

*Filòleg, coordinador de la comissió lingüística de l'ADAC i membre de l'executiva de Plataforma per la Llengua. Publicat al *Butlletí* de l'ADAC (maig de 2019).